

פרי הדר

"פרי הדר", "גידול הדרים" — זה מושג, שפימינו הוא פולל תפוחי זהב למיניהם, מנדרינות, אשפלוות וכדומה — בטק הפול שישה עשר מינים. מקורה של השם הזה, פידוע, בפסוק שבתורה (ויקרא כג, מ). המזינה לקחת בחג הסוכות ארבעה מיני צמחים ולשםוח בחג שבעת-ימים. והמין הראשון שפארבעת המינים הללו הוא: "פרי עץ הדר". ומהו פרי עץ הדר? על פי מסורת ישראל בת אלף שנים לזכים אחרוג. אבל לאמתו של הדבר, לו לא המסורת הקדומה, אין בידינו שום ראייה אחרת להוכיח שהפרי הזה דוקא "פרי עץ הדר". גם אין לנו ידיעים, מדוע נקרא הפרי הזה דווקא "פרי עץ הדר". ועוד שאלה אחרת מתחום הדקדוק: פרי, עץ, הדר — מה פאן הדר? הפרי הדר, או העץ-הדר? לפי התחפיף העברי אי אפשר לדעת. אפשר

לפרש, שהפרי של עץ-הדר הוא, ובכך "הדר" מתחאר את העץ, שהעץ הדר. ואפשר לפרש להפוך: פרי-עץ, הדר; ו"הדר" מושב על הפרי. ואם פן, איזה משניהם נכון? לשם פשרה התלמיד הירושלמי (סופה ג, ה) אומר, שמלת "הדר" מוספה על שנייהם: "פרי עץ הדר" — עץ שפרייו הדר ועכשו הדר, איזה זה? וזה אחרוג". אבל זה פשוטן דרש. פשוטו של הפחות חעלומה הוא עד היום הזה.

משתי האפשרויות האלה (עץ הדר או פרי הדר) התרגלנו לאפשרות השנייה, לייחד את התואר "הדר" לפרי דוקא, לאתרוג. עכשו באה תורה הבוטאניקה ומולדת אוניה, שלמשפחה האתרוג שירק גם הלימון והחווחח אש והחפו והמנדרין והאשפוליות — כולם סוג אחד. ולסוג הזה כלו התחלנו לקרוא בדור האחרון: "פרי הדר". מי נתן לנו את הרעיון הזה להרחיב את משמעות המלה? פשוטן, תורה הבוטאניקה ושיטת המيون המדעי של הצמחים. גם אומנות העולם עשו פך. בלטינית ישנו השם ציטרוס, שגム הוא במקורו היה מצומצם, ונתפנו למין אחד בלבד, או שניים לכל היוצר. וגם עד היום הזה נשארו מן השם הלטיני ציטרוס גלגולים בשפות רבות: ציטרונה, ציטרין, ציטרין, ציטרינה וכדומה — ומתחבונים למין אחד בלבד, לפרי הלימון בלבד. אבל לצורך המيون המדעי לקחו הבוטנאים את השם הלטיני המצויץ ציטרוס, והרחיבו את חומרו ממין אחד לסוג שלם הפולש ישנה עשר מינים. גם בעברית יכולנו לעשות פן, ולקרוא למשפחה זואות בשם מלוכותי, פגון משפחת הלימוניים, או משפחת החפוזיים, או משפחת האתרוגים, וכו'». מה עשינו? לא תרגמנו תרגום

אוטומטי, אלא בחרנו את השם המקורי שפותחה: פרי הדר, וככלנו בו את כל הסוג. אין ספק, שזה השם המוצלח ביותר מכל הבחינות. אנו אומרים היום: יצוא הדרים, הדרי השرون, הדרי ספרד וכו' — ושובחים, שמקור המלה הזאת בשם המסורתי של האתרוג.